

ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1^ο κεφάλαιο

Καταβολές Της Τέχνης

Vogelherd Cave

Εποχή των Παγετώνων: Μεγάλο διάστημα γεωλογικών και κλιματικών αλλαγών στον πλανήτη μας. Μέρος της κεντρικής και της βόρειας Ευρώπης για εκατοντάδες χρόνια ήταν σκεπασμένο με πάγους δυσκολεύοντας την επιβίωση του ανθρώπου.

Προς το τέλος αυτής της εποχής ξεκινάει ένα ταξίδι δημιουργικής εξέλιξης με κύριο μέσο επικοινωνίας την εικόνα.

Τα πρώτα έργα που δημιούργησε ο άνθρωπος αποτυπώνονται σε:

Βραχογραφίες

Μικρά χρηστικά αντικείμενα

Αντικείμενα λατρευτικού χαρακτήρα

Βόρεια Ισπανία, σπήλαιο Ελ Καστίγιο
(νεότερο χρονολογικά)

Άλογο της σπηλιάς Vogelherd

Χρηστικά
αντικείμενα

Λιοντάρια από τη σπηλιά Vogelherd

Προσωπικά αντικείμενα που συνόδευσαν τον άνθρωπο στην καθημερινή αλλά και μετά θάνατον ζωή

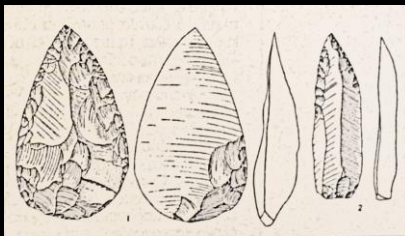

© Luka Mjeda

Τα παλαιολιθικά και νεολιθικά κοσμήματα από δύσκολα στην θήρευση, άγρια ζώα και από όστρακα και καρπούς προσέδωσαν στον πρωτόγονο άνθρωπο που τα είχε στην κατοχή του, προβολή και «διάκριση» καθώς επίσης ίσως να είχαν μαγική - συμβολική σημασία.

ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Τους αιώνες περίπου από το 30000 -10000 π.Χ.
ονομάζουμε Παλαιολιθική Εποχή:
είναι η εποχή των πρώτων δημιουργιών από τον Homo sapiens.

Κύρια Χαρακτηριστικά των Homo sapiens:

- Νομάδες κυνηγοί τροφσυλλέκτες
- Μένουν σε πρόχειρα καταλύματα ή σε σπηλιές
- Κατασκευάζουν χρηστικά αντικείμενα και αντικείμενα λατρευτικού χαρακτήρα

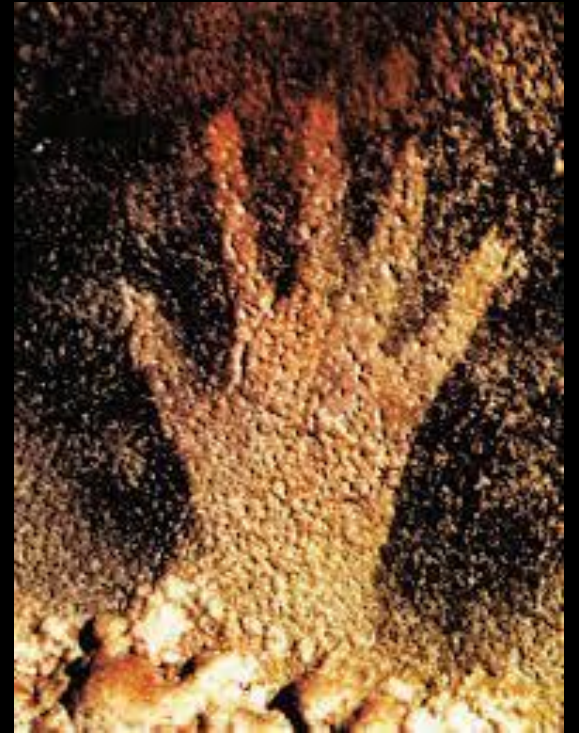
Γαλλία, σπήλαιο Πες Μερλ

Οι βραχογραφίες, τα διάφορα χρηστικά αντικείμενα και τα ειδώλια:

μας πληροφορούν για τον τρόπο ζωής των ανθρώπων,
από τον Homo Sapiens μέχρι τις πιο οργανωμένες κοινωνίες
των τροφοπαραγωγών – γεωργών της νεολιθικής εποχής
και τα πρώτα τους Οικοδομήματα.

Αποτύπωμα χεριού (15.000-12.000 π.Χ. περίπου)
Γαλλία σπήλαιο Πες Μερλ.

Γαλλία σπήλαιο Πες Μερλ

Εικ. 1. του βιβλίου,
Ταύροι επιζωγραφισμένοι
επάνω σε άγρια ζώα
(15.000-12.000 π.Χ. περίπου),
Γαλλία, σπήλαιο Λασκώ.

30000 π.Χ.-10000 π.Χ. ΒΡΑΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΑ ΣΠΗΛΑΙΑ ΛΑΣΚΩ ΚΑΙ ΑΛΤΑΜΙΡΑΣ:

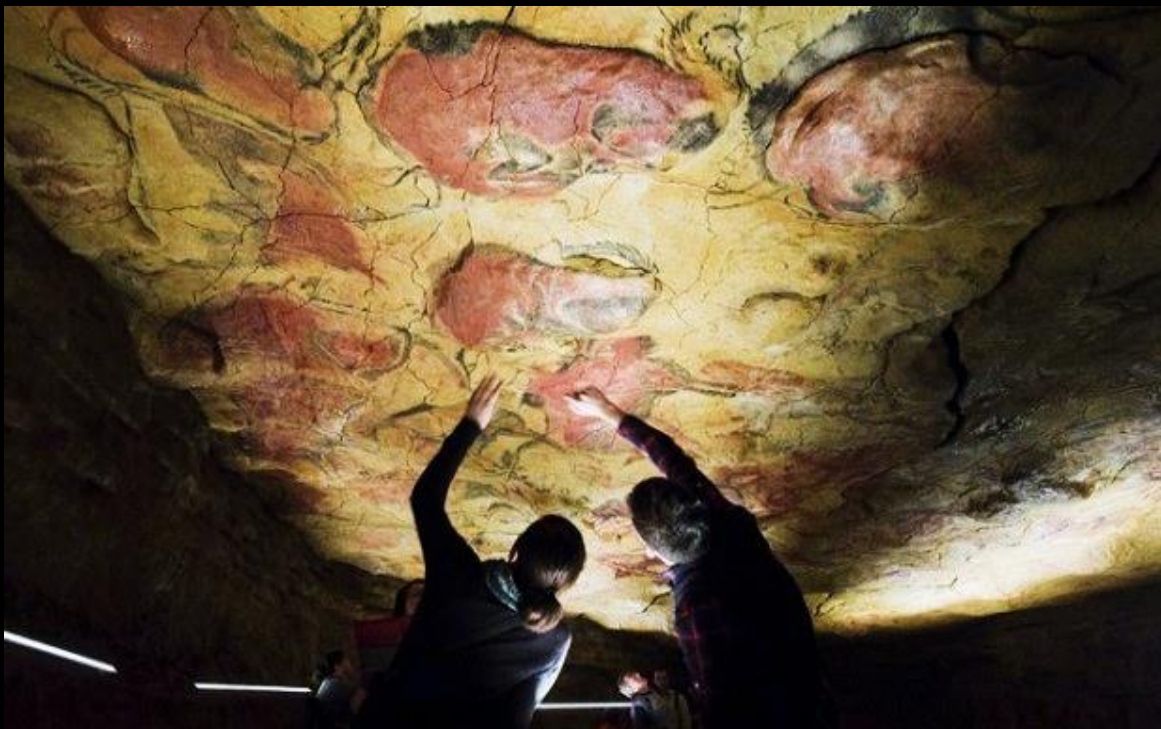
Ζωγραφική στους τοίχους και τις οροφές των σπηλαίων.

Επάλληλα ζωγραφισμένες αναπαραστάσεις ζώων επάνω σε βράχο.

Σκηνές κυνηγιού- Ακανόνιστη τοποθέτηση με συμβολικό χαρακτήρα.

ΡΟΛΟΣ ΜΑΓΙΚΟΣ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ

ΜΑΓΙΚΟΣ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ (τελετουργική διαδικασία που πιθανόν σχετίζεται με τη κατάκτηση και θήρευση του ζώου).

Λεπτομέρεια βραχογραφίας
από το σπήλαιο Αλταμίρα

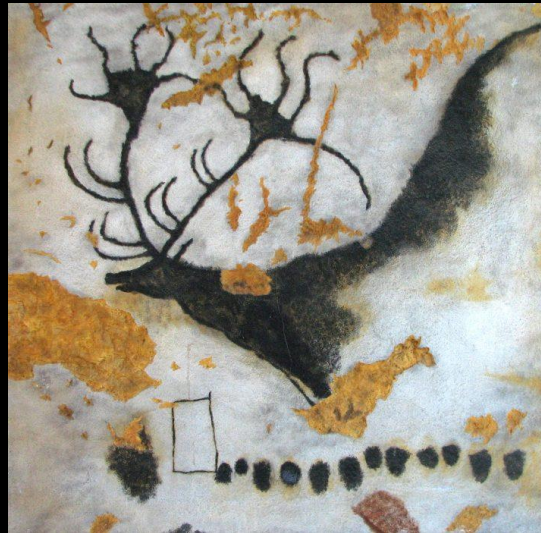
..... ΖΩΓΡΑΦΙΣΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΜΟΡΦΕΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΣΗΜΕΙΟ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ –
ΣΚΗΝΕΣ - ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΜΕ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Βραχογραφίες, ηλικίας περίπου 34.000 ετών,
σπήλαιο Σωβέ στη Γαλλία

Που αποτυπώνεται το δημιουργικό ταξίδι του Homo sapiens; =

Στις βραχογραφίες, τα οικοδομήματα, τα ειδώλια και τα χρηστικά αντικείμενα που έχουν βρεθεί παίρνουμε πληροφορίες για τον τρόπο ζωής των ανθρώπων της Παλαιολιθικής εποχής.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗΣ

Η παλαιολιθική εποχή χωρίζεται σε τρεις περιόδους:

- Ωρινιάκια περίοδος (30000-20000 π.Χ.)

γραμμική χαρακτή - αναπαράσταση των μορφών.

- Σολουτραία περίοδος (20000-14000) μεταβατική

- Μαγδαλήνια περίοδος (14000-10000 π.Χ.)

στροφή προς τη φύση με σχετική πολυχρωμία.

Οι μορφές μοιάζουν σαν να κινούνται.

Σπήλαιο Λασκώ

Να αναφέρετε τις κυριότερες περιόδους της Παλαιολιθικής εποχής.
Να αναφερθούν τα κύρια χαρακτηριστικά των περιόδων και να γίνει σύγκριση των εικόνων. Λέξεις κλειδιά:

Βραχογραφίες, τοιχώματα σπηλαίου, Ωρινιάκια, Μαγδαλήνια περίοδος, γραμμικό, κίνηση, γαιώδη χρώματα, ζωομορφικό, συμβολικός χαρακτήρας, επιζωγραφισμένα, ακανόνιστα, επάλληλα, λεπτομέρειες, νατουραλισμός, ρεαλιστική αναπαράσταση, χρώματα ανακατεμένα με ζωικό λίπος).

Σπήλαιο Λασκώ

Ταύρος επιζωγραφισμένος επάνω σε άγρια ζώα

Ιστορία της Τέχνης Γ' Λυκείου σελ. 15-24

Εικ. 3. του βιβλίου.

(15.000- 10.000 π.Χ. περίπου),
λεπτομέρεια βραχογραφίας,
σπήλαιο Λασκώ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ - ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ
ΡΟΛΟΣ - ΜΑΓΙΚΟΣ
- ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ

Πληγωμένος βίσωνας επιτίθεται σε άνθρωπο

Στην εικόνα διακρίνονται μορφές σε μάχη.

Η αναπαράσταση της αντρικής μορφής (Σαμάνου) που μοιάζει με πουλί είναι αυστηρά σχηματοποιημένη, σε αντίθεση με τη φυσικότητα στην αναπαράσταση του βίσωνα.

Φαίνεται πως:

Ένας από τους σαμάνους, είναι μεταμφιεσμένος σε βουβάλι και ο άλλος φορά μάσκα πουλιού*.

Πιθανόν να διεξάγεται μάχη μεταξύ τους.

Ένα κοντάρι φαίνεται να έχει τρυπήσει το πλευρό του ζώου που ίσως να συμβολίζει τον θάνατο (συμβολικός - μαγικός ο χαρακτήρας της αναπαράστασης των μορφών).

*τελετουργική διαδικασία που πιθανόν σχετίζεται με τη κατάκτηση και θήρευση του ζώου.

Η πρόθεση αναπαράστασης του ζώου με φυσικό τρόπο είναι εμφανής.
Ονομάζουμε αυτή την απεικόνιση, νατουραλιστική (natura-lism)

Η φυσικότητα με την οποία αποδίδονται τα ζώα δεν επεκτείνεται και στην αναπαράσταση των ανθρώπων.

Α. Να περιγράψτε τη βραχογραφία στην εικόνα που ακολουθεί.

Β. Ποιες ιδιότητες θεωρείται ότι αποδίδονταν στις μορφές αυτές των βραχογραφιών και από που το συμπεραίνουμε;

α. Η αντρική μορφή είναι αυστηρά σχηματοποιημένη, σε αντίθεση μ' αυτήν του βίσωνα. Εδώ φαίνεται να διεξάγεται μάχη μεταξύ δύο αντίπαλων σαμάνων, ο ένας από τους οποίους είναι μεταμφιεσμένος σε βουβάλι και ο άλλος φορά μάσκα πουλιού. Ένα κοντάρι φαίνεται να έχει τρυπήσει το πλευρό του ζώου.

β. Μαγικές ιδιότητες πρέπει να αποδίδονταν στις μορφές αυτές. Ένας σαμάνος έχει μεταμφιεστεί σε πουλί ενώ ο βίσωνας πιθανόν είναι μεταμφιεσμένος άνθρωπος: ίσως να συμβολίζει το θάνατο.

Ακόμη και σήμερα, παρατηρείται σε φυλές να έχουν επιζήσει παρόμοιες δοξασίες.

Εικ. 4.

Παράσταση ταύρου

(15.000-12.000 π.Χ. περίπου),
Σπήλαιο Λασκώ.

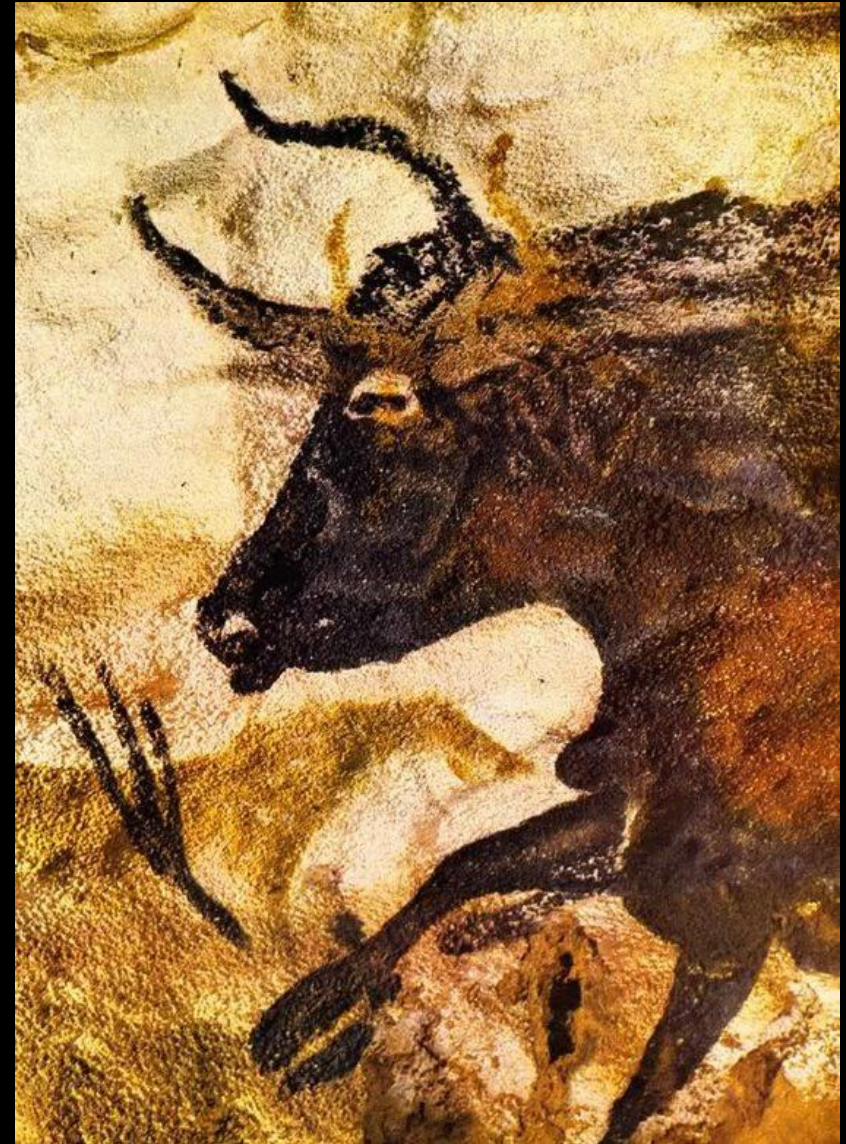

Λόγω της “ανατομικής” ακρίβειας της εικόνας αντιλαμβανόμαστε τον ταύρο σε καλπασμό.

Βλέπουμε το χρώμα του, αλλού να περιγράφει το τρίχωμά του και αλλού να γίνεται έντονο για να σχηματίσει τον όγκο του ζώου (αναπαράσταση, νατουραλισμός).

Επαναλαμβάνουμε

Εικ. 4.

Επιλέξτε το σωστό:

Από τα σημαντικότερα δημιουργήματα της Παλαιολιθικής εποχής ήταν:

α. η αργυροχρυσοχοΐα,

β. οι βραχογραφίες,

γ. η δημιουργία οικισμών

Ο άνθρωπος λάτρεψε ως θεότητα τη Γη: της έδωσε τη μορφή της γυναίκας-μητέρας

Οι Αφροδίτες

- Οι γνωστές με το όνομα Αφροδίτες γυναικείες μορφές κατά την Ωρινιάκια περίοδο ήταν μικρά ειδώλια με ατροφικά χέρια, τεράστια στήθη και μηρούς, μία παραμόρφωση που ερμηνεύεται ως προσπάθεια σχηματοποίησης της γυναικείας γονιμότητας.

VENUS OF LESPUGUE
France, 26,000 BCE

VENUS OF WILLENDORF
Austria, 24,000 BCE

VENUS OF MORAVANY
Slovakia, 23,000 BCE

VENUS OF BRASSEMPOUY
France, 22,000 BCE

VENUS OF YULIYEVICH
Russia 16,000 BCE

VENUS OF MONRUZ
Switzerland 11,000 BCE

Η Αφροδίτη του Βίλεντορφ, 30000-25000 π.Χ. (11εκ. περίπου)

Σ' αυτό το ειδώλιο διακρίνονται ίχνη χρώματος.
Δεν υπάρχουν χαρακτηριστικά προσώπου.
Ολόκληρο το κεφάλι είναι καλυμμένο με μαλλιά.
Παρατηρούμε διογκωμένα σχήματα,
κοιλιά και μηρούς,
που σημαίνει ότι πρόκειται για μια απεικόνιση
της γονιμότητας.

Που βρίσκεται; Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στη Βιέννη

Η Αφροδίτη του Λόουσελ - Γυναίκα με ένα Κέρας

15000-10000 π.Χ.

Βρέθηκε στο σπήλαιο Laussel (Γαλλία).

Ανάγλυφο από ασβεστόλιθο.

Είναι ένα ειδώλιο με ασαφή χαρακτηριστικά προσώπου. Στο χέρι της κρατάει κέρας βίσονα.

Αυτό τη συνδέει μάλλον με θεότητες που εξουσιάζει τα ζώα. Παρατηρούμε τις γραμμές πάνω στο κέρας, επίσης βλέπουμε πως το άλλο χέρι της ακουμπάει στην πληθωρική της κοιλιά.

Από την Παλαιολιθική εποχή, η παρατήρηση των φάσεων της σελήνης, συνδεόταν με τον κύκλο της εμμηνορρυσίας και ίχνη από τελετουργικά αντικείμενα, που χρησιμοποιούνταν στις τελετές, μας μιλούν για την γυναικεία θεότητα και τη σημασία της.

Σε ποια περίοδο της παλαιολιθικής εποχής ανήκει το ειδώλιο της φωτογραφίας και ποιο είναι το όνομα του;

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του ειδωλίου της εικόνας;

Ποιες είναι οι πιο γνωστές ανθρώπινες μορφές κατά την περίοδο που αναφέρατε και πώς αποκαλούνται;

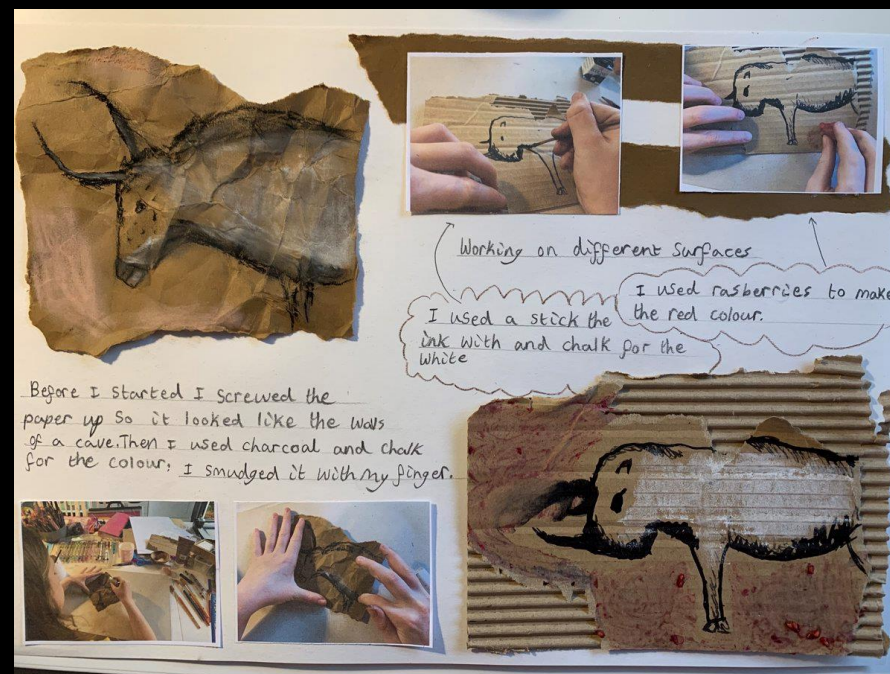

Εργασία για το σπίτι:

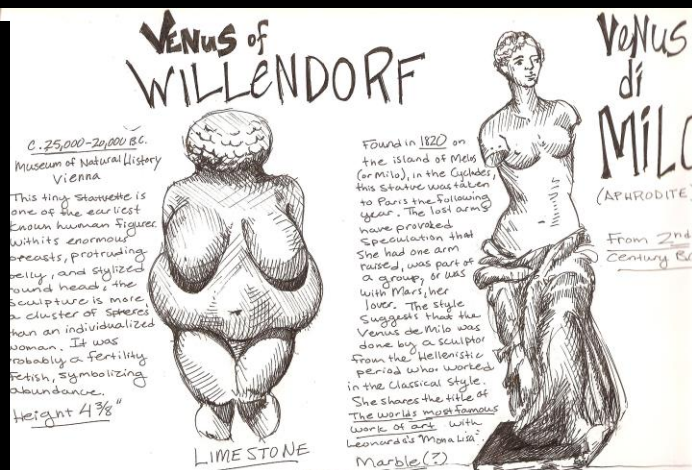
Παρατηρήστε τις εκπληκτικές αναπαραστάσεις των ζώων στα σπήλαια Λασκώ και Αλταμίρας και στη συνέχεια να φτιάξετε σε ένα απόκομμα χαρτιού τη δική σας αναπαράσταση.

Συμπληρώστε το κείμενο με ημερομηνίες και τις λέξεις κλειδιά του μαθήματος.

Παράδειγμα:

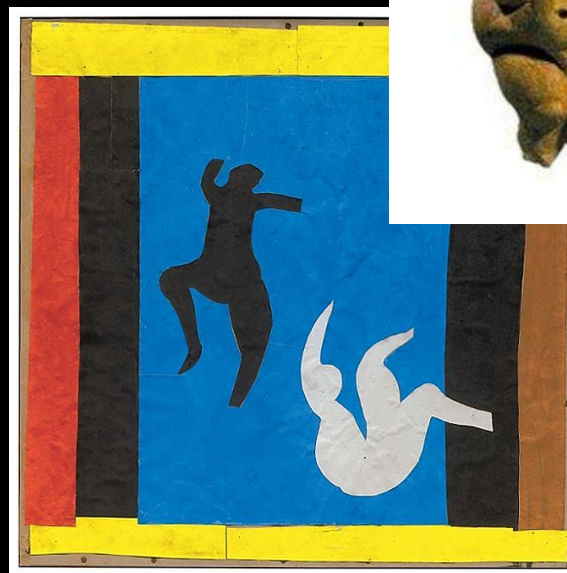
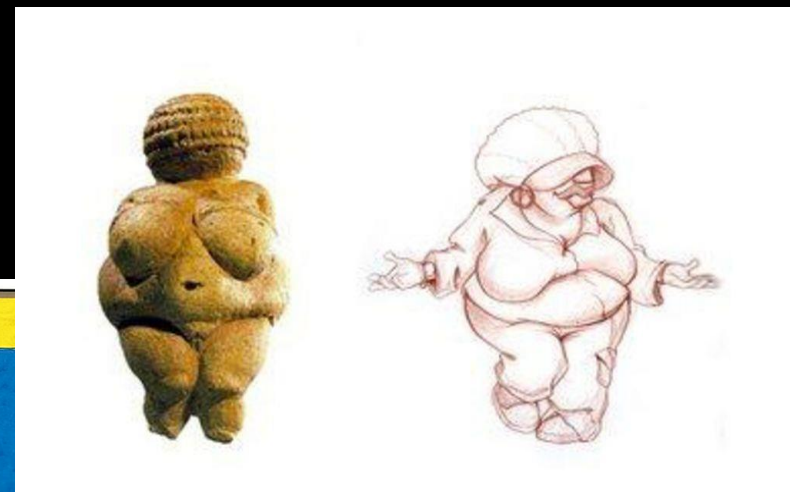

Σχεδιάστε τη δική σας «Αφροδίτη», τη θεά της γονιμότητας !

<https://sketchbookfactory.com/2011/04/20/art-history-showdown/>

Όταν τα Παλαιολιθικά και Νεολιθικά επηρεάζουν τους σύγχρονους καλλιτέχνες.... AVNER GELLER

Ντολμέν στη Γαλλία

Νεολιθική περίοδος

8000-3000 π.Χ. – Οι πρώτοι οικισμοί

Αλλαγή στο τρόπο ζωής των ανθρώπων, καθώς αυτοί άρχισαν να καλλιεργούν τη γη ή να εκτρέφουν ζώα.

Κύρια Χαρακτηριστικά:

- Τροφοπαραγωγοί (γεωργία-κτηνοτροφία)
- Μόνιμη κατοικία – σχηματισμοί οικισμών
- Σταδιακή χρήση του μετάλλου
- Κατασκευή ανθεκτικότερων εργαλείων
- Αγγειοπλαστική – κτενισμένη διακόσμηση
- Ειδώλια – γλυπτική με πηλό

Λιμναίος Οικισμός στο Δισπηλιό, Καστοριά.

Μόνιμη κατοικία και οικοδομήματα

Α. Κατοικίες από ξύλα, δέρματα, κλαδιά, μεγάλες πέτρες

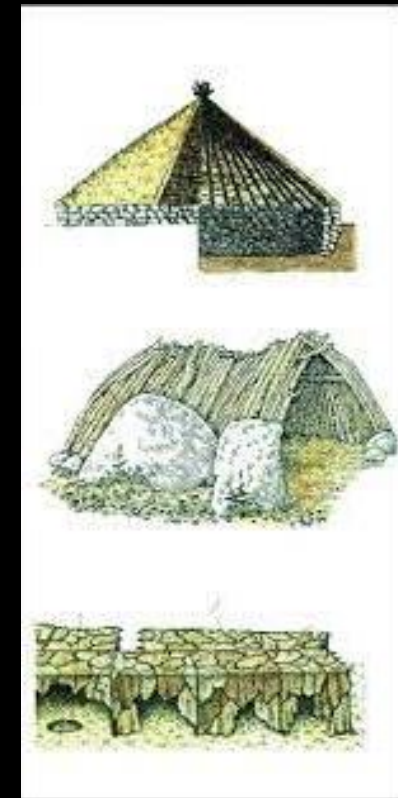
Β. Θολωτές κατοικίες από πέτρες

Γ. Μεγαλιθικά οικοδομήματα από τεράστιους Ογκόλιθους (4000 π.Χ.)

Τα πρώτα κτίσματα ήταν φτιαγμένα από χώμα, ξύλα, βράχους και δέρματα ζώων. Κατασκευάζονταν για να καλύψουν την ανάγκη των ανθρώπων για προστασία. Δεν έχουν ιδιαίτερες μορφικές αναζητήσεις εφόσον κατοικούσαν για λίγο χρονικό διάστημα. Η αναζήτηση τροφής τούς ανάγκαζε να μετακινούνται συνεχώς.

Μεγαλιθικό οικοδόμημα

Καλύβες από κλαδιά τοποθετημένα κωνικά και στερεωμένα επάνω στους βράχους.

Επεξεργασία μετάλλου:

Χρυσό περίαπτο,
δακτυλιόσχημο με κυκλικό
άνοιγμα στο κέντρο Νεολιθική
περίοδος,
4500-3200 π.Χ.
(Εθν. Αρχ. Μουσείο Αθήνας).

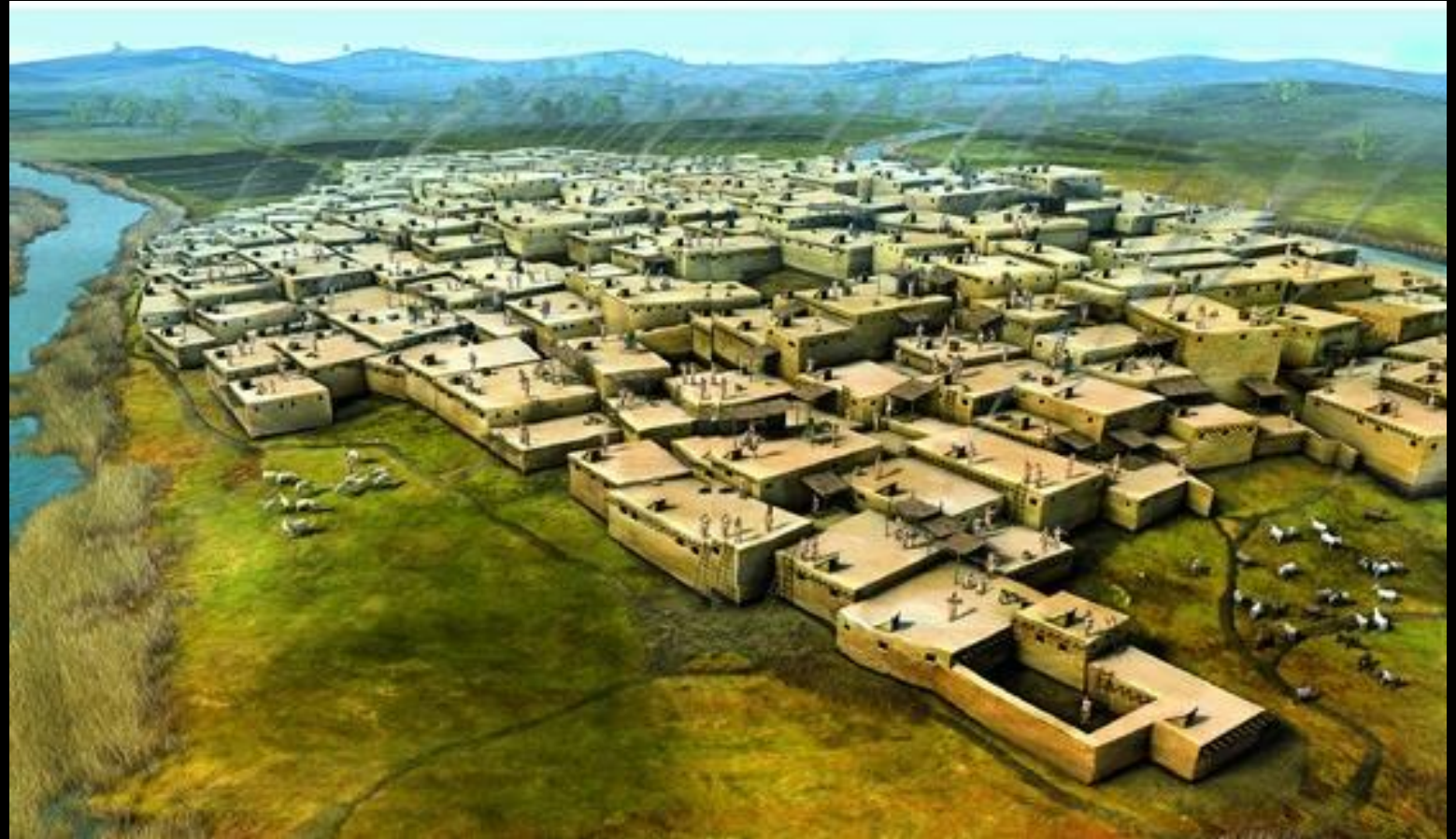
Η ανάγκη κατασκευής ανθεκτικότερων εργαλείων οδήγησε στην αναζήτηση μεθόδων για τη χύτευση σύνθετων μετάλλων και στην ανάπτυξη πολύπλοκων τεχνικών με καλούπια από κερί και πηλό.

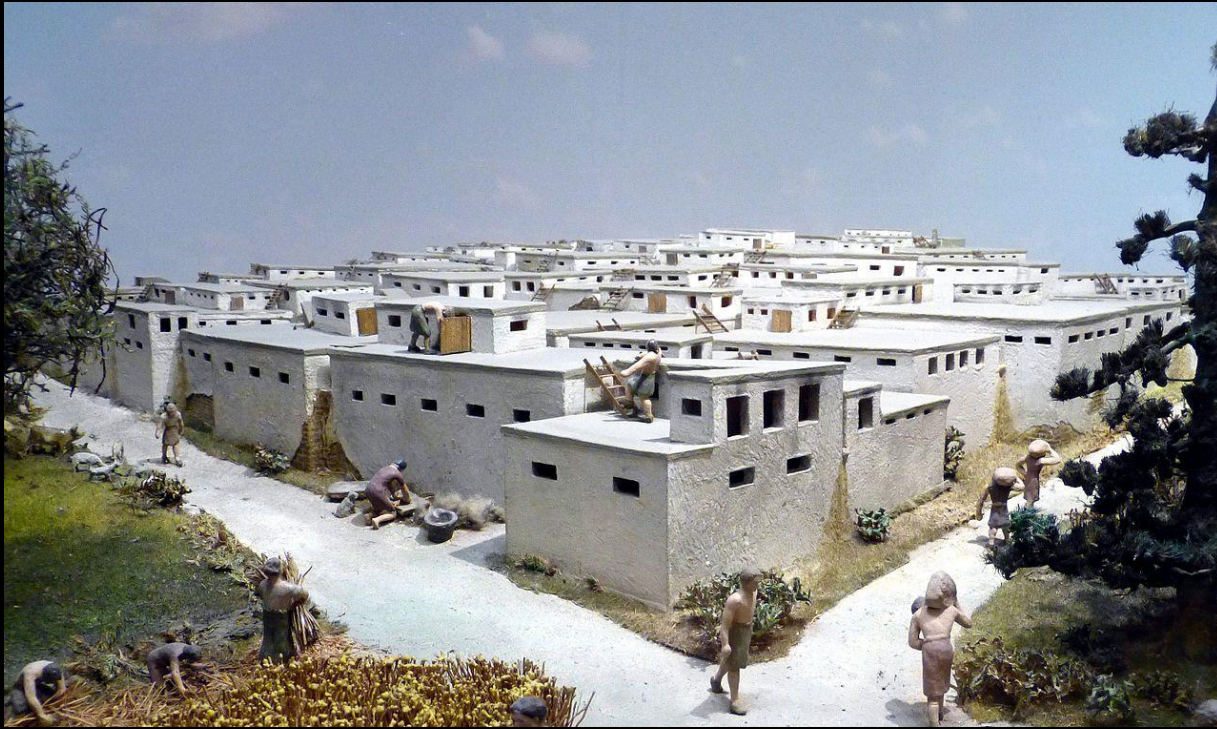
Περί το 5000 π.Χ. διαδέχεται η εποχή των μετάλλων (χαλκού, ορείχαλκου, σιδήρου). Οι άνθρωποι αρχίζουν σταδιακά να χρησιμοποιούν τα μέταλλα προκειμένου να κατασκευάσουν τα εργαλεία τους. Είναι η εποχή των μεγάλων πολιτισμών της ανθρωπότητας οι οποίοι αναπτύσσονται γύρω από τη Μεσόγειο.

Μια πρώιμη μορφή οργάνωσης οικισμών εμφανίζεται, όπως
ο οικισμός Τσατάλ Χουγιούκ στην Τουρκία, 6000 π.Χ.

Το Τσατάλ Χουγιούκ
κάλυπτε μια έκταση
130 στρεμμάτων:

Είναι
από τους πρώτους
οργανωμένους
οικισμούς.

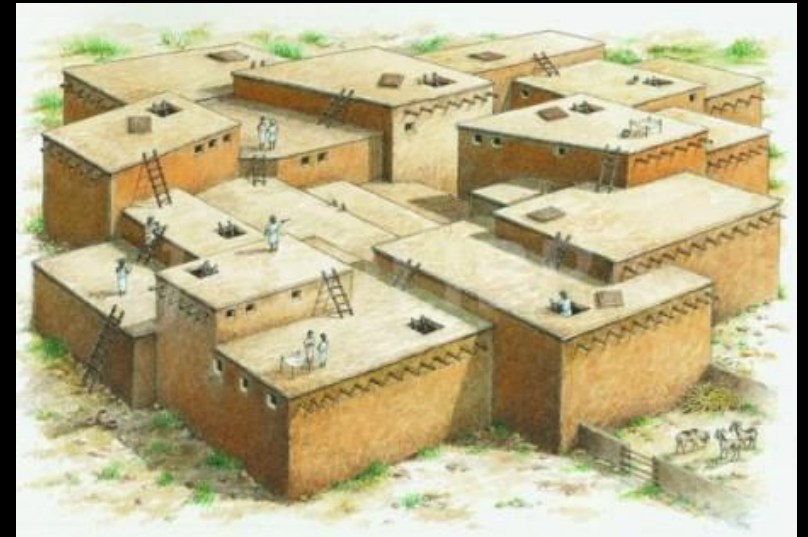
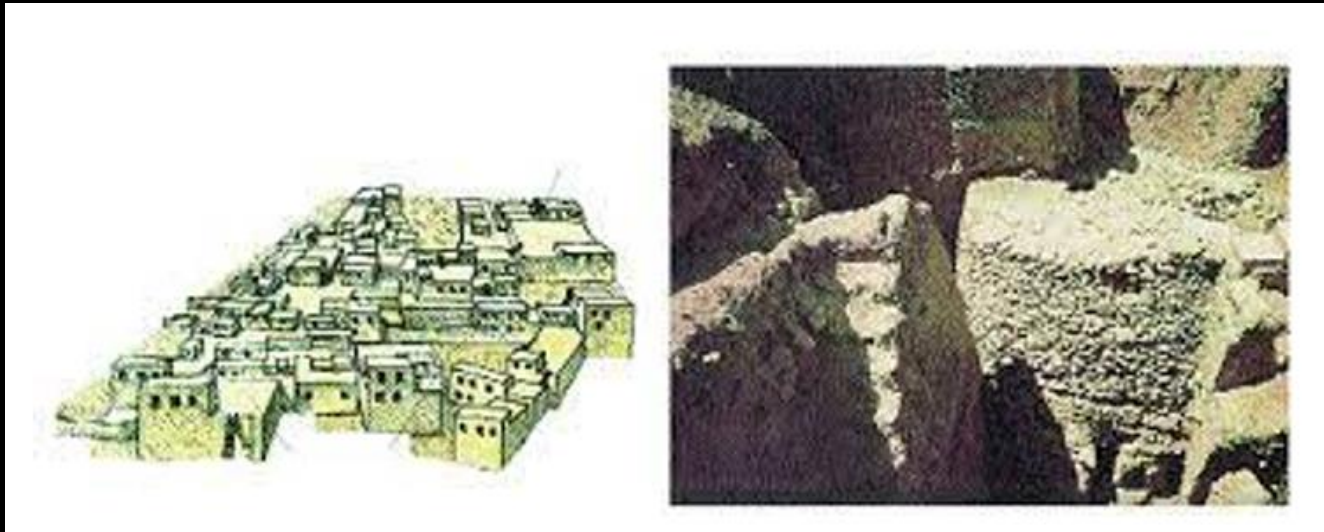
Πόλη κτισμένη με πλίνθινα σπίτια συμπαγή, κολλημένα το ένα δίπλα στο άλλο (χωρίς δρόμους).

Είχαν ξύλινες σκάλες για να φτάνουν οι κάτοικοι της πόλης στις οροφές των σπιτιών και να μπαίνουν από ειδικά ανοίγματα μέσα στα σπίτια τους.

Σε ποια εποχή ανήκει ο οικισμός της φωτογραφίας, πώς ονομάζεται και που βρίσκεται;

Ποια είναι η δομή του οικισμού αυτού;

Ποιες είναι οι διαφορές του οικισμού, από τα πρώτα κτίσματα της εποχής;

Νεολιθική περίοδος

Περίοδος μ..... των πληθυσμών που οφειλόταν στην εξαφάνιση των
μεγάλων κ.....

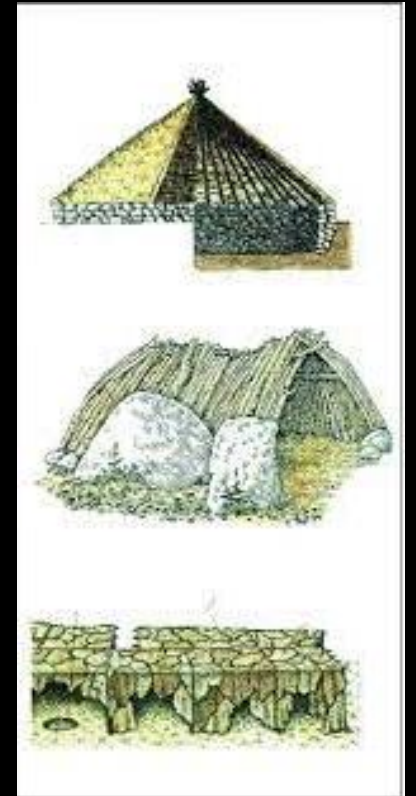
Η ανάγκη εξεύρεσης της τροφής οδήγησε στην καλλιέργεια της, την
εκτροφή,
το σχηματισμό μόνιμων κ..... .

Δημιουργούν κ..... από κλαδιά τοποθετημένα κ..... και στερεωμένα
επάνω στους β..... .

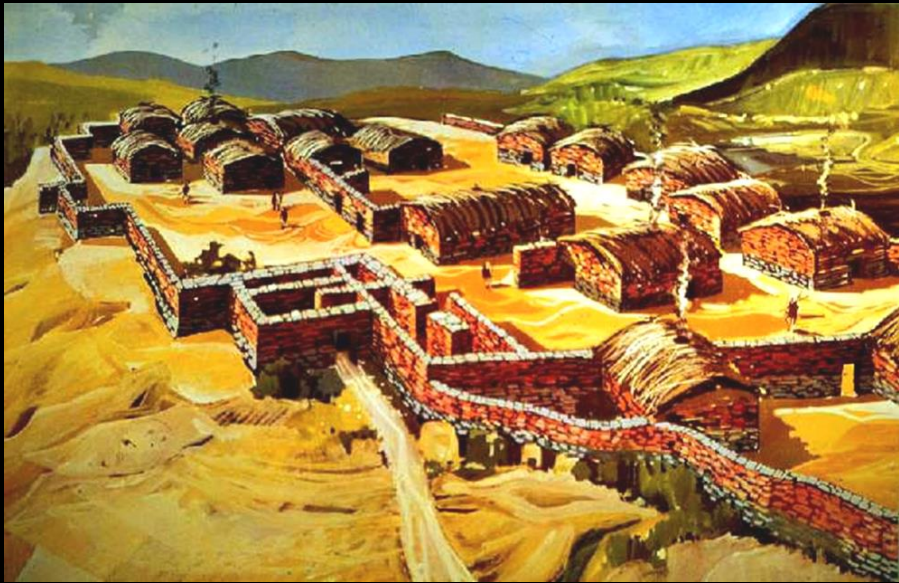
Στις Κ..... οι άνθρωποι κατοικούσαν για λίγο χρονικό διάστημα, επειδή η
αναζήτηση τούς ανάγκαζε να συνεχώς.

Ποιες βασικές αλλαγές στον τρόπο ζωής των ανθρώπων παρατηρούνται κατά την περίοδο της Νεολιθικής εποχής (σε αντίθεση με την παλαιολιθική εποχή);

Να τις αναφέρετε

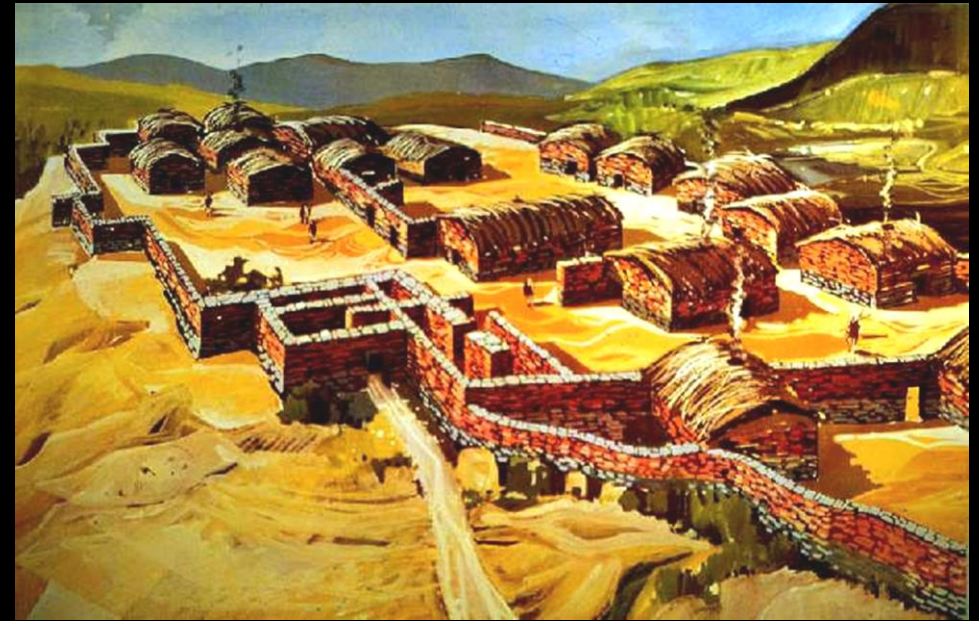
Οικισμοί: Άνθησαν στον ελλαδικό χώρο –
πολιτισμοί του Σέσκλου, του Διμηνίου και της Χοιροκοιτίας.

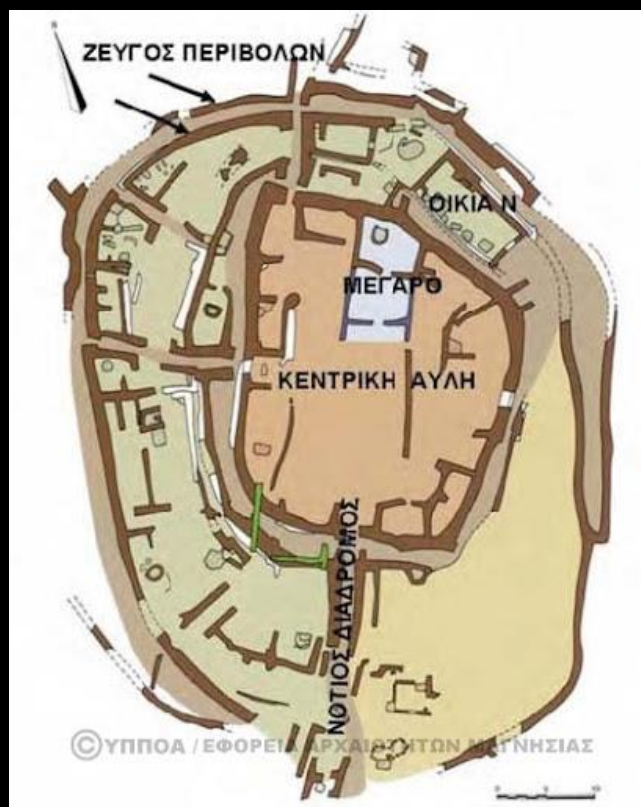
Σέσκλο, νεολιθικός οικισμός της Θεσσαλίας, κοντά στο Βόλο, 7η χιλιετία π.Χ.

Οργανωμένος οικισμός χτισμένος σε ακρόπολη 100 στρεμμάτων, με οχύρωση.

Συγκεντρωμένα γύρω από ένα κεντρικό κτίριο, το μέγαρο, βρίσκονταν τα σπίτια που ήταν φτιαγμένα με λίθινα θεμέλια. Το μέγαρο φαίνεται ότι ανήκε στον αρχηγό της κοινότητας και ήταν ιδιαίτερα προσεγμένο. Είχε αυλή πλακόστρωτη και δύο δωμάτια.

Στο Σέσκλο βρέθηκαν πήλινα σκεύη με γραμμική διακόσμηση και έντονο κόκκινο χρώμα, γυναικεία ειδώλια, λίγα ανδρικά καθώς και λίθινες σφραγίδες, εργαλεία κ. ά

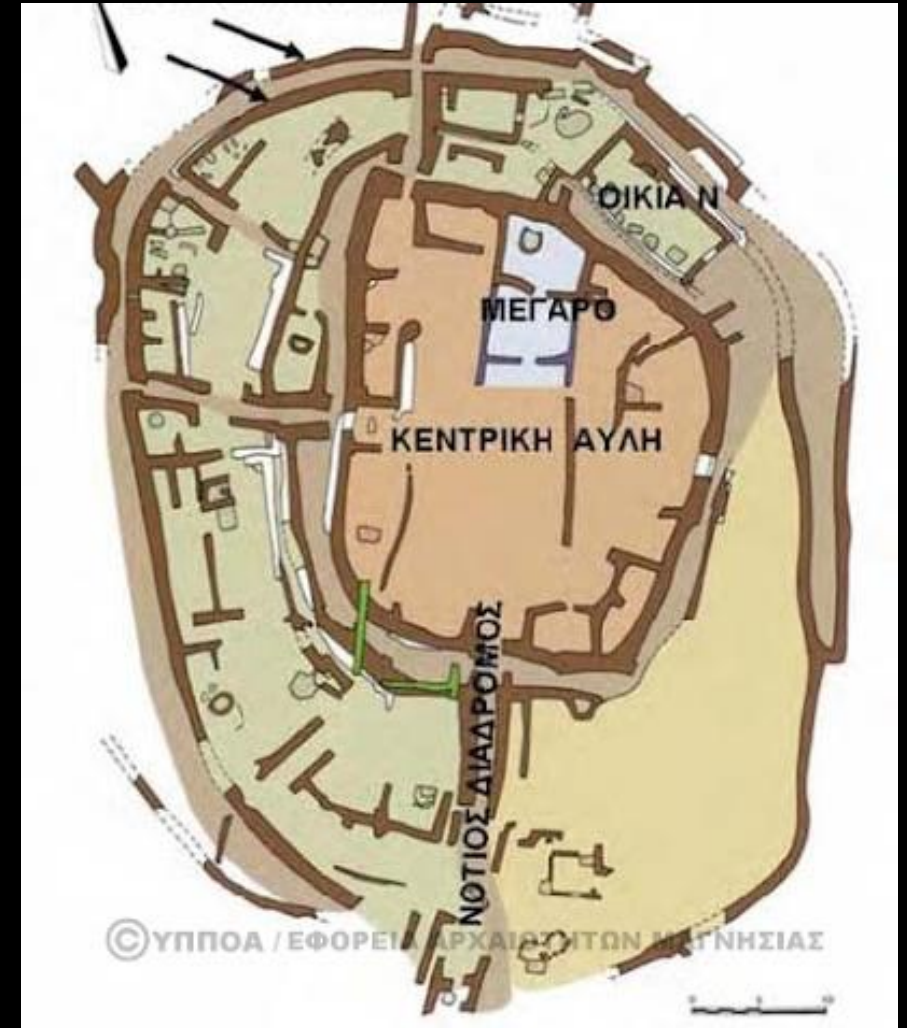
Διμήνι (Θεσσαλία)

Πρόκειται για ένα μεγάλο νεολιθικό οικισμό που απλώνεται γύρω από μια οχυρωμένη ακρόπολη με αλληπάλληλες σειρές τοίχων σε ελλειπτικό σχήμα.

Ανάμεσα στους τοίχους ακτινωτοί διάδρομοι οδηγούσαν σε έναν κεντρικό χώρο όπου υπήρχε “Μεγαροειδές” κτίσμα. Πίσω από αυτό βρέθηκε ένα από τα μεγαλύτερα κτίσματα της νεολιθικής εποχής, που αποτελείται από εργαστήριο και αποθηκευτικούς χώρους.

Στη μια πλευρά του οικισμού υπήρχε κυκλικός κεραμικός φούρνος, κοντά στον οποίο ανακαλύφθηκαν κεραμικά με εγχάρακτη διακόσμηση.

Πήλινο αγγείο με πολύχρωμο διάκοσμο από το Διμήνι Θεσσαλίας
(Τύπος: Κτενισμένη διακόσμηση)
(3500 – 2500 π.Χ. περίπου)
(Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα)

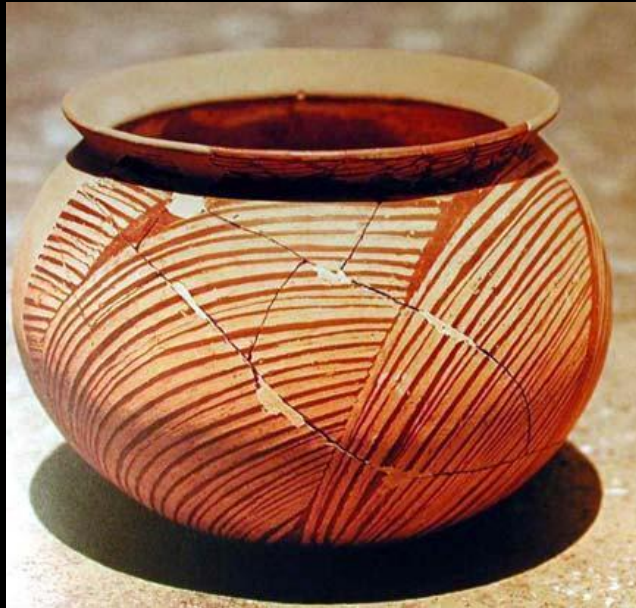

Αγγείο από λευκό πηλό ζωγραφισμένο με κόκκινο και μαύρο.

Κατά τη νεολιθική περίοδο αναπτύσσεται η αγγειοπλαστική. Στο νεολιθικό οικισμό Διμήνι της Θεσσαλίας βρέθηκαν αγγεία με σχήματα επάνω στην επιφάνειά τους. Οι καμπύλες γραμμές μοιάζουν να έχουν γίνει με κάποιο εργαλείο που θυμίζει το χτένι.

#“κτενισμένη διακόσμηση”

#“Κτενισμένη” διακόσμηση: Όρος που οφείλεται στα διακοσμητικά σχήματα των αγγείων της νεολιθικής εποχής, τα οποία δίνουν την εντύπωση ότι έχουν δημιουργηθεί με ένα εργαλείο όπως το κτένι

Φιάλη από τη Φθιώτιδα 5.800-5.300 π.Χ.

Ονομάστε τον τύπο διακόσμησης του κεραμικού

.....

Οικισμός Χοιροκοιτίας (7000 π.Χ.)

Χοιροκοιτία, Νεολιθικός οικισμός της Κύπρου, περίπου 7000 π.Χ.

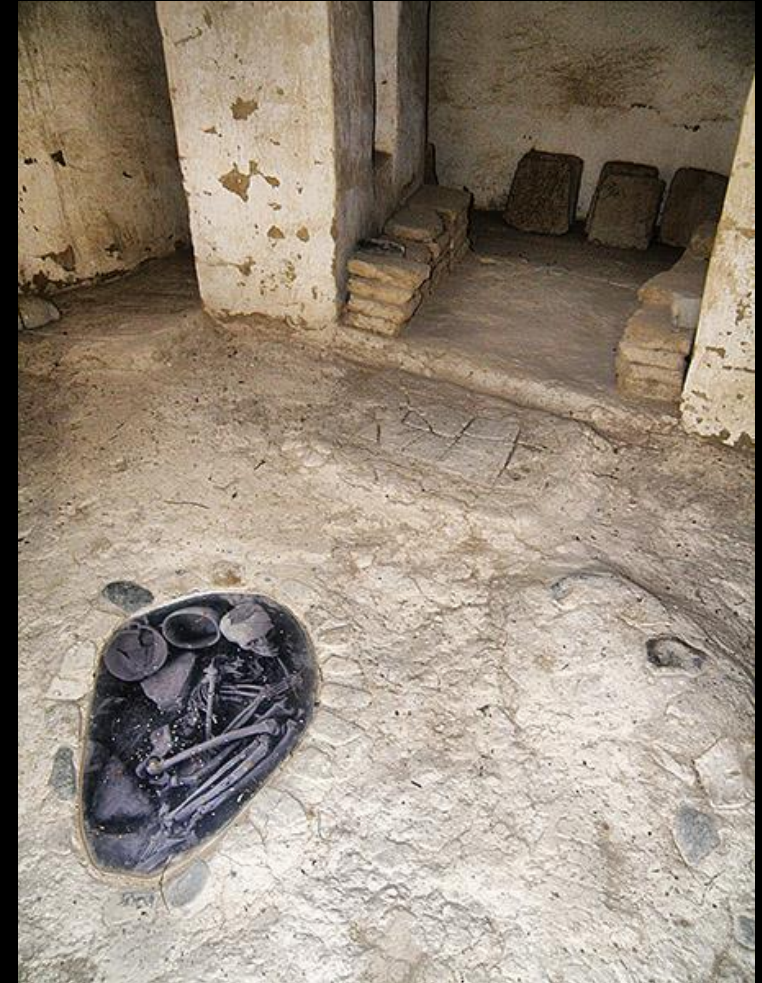
Οι οικίες αυτής της περιόδου είναι μονόχωρες.

Τις έχτιζαν με πέτρες, πλίνθους, ξύλα.

Το χαρακτηριστικό του οικισμού είναι οι πετρόκτιστες θολωτές κατοικίες με στρογγυλή κάτοψη, τοποθετημένες σε μικρές ομάδες έξι ή επτά καλυβών γύρω από μια αυλή. Τα περισσότερα αγγεία που βρέθηκαν εδώ είναι λίθινα, αλλά υπάρχουν και μεταγενέστερα πήλινα με «κτενισμένη»* διακόσμηση.

Οι νεκροί, θάβονταν σε αβαθείς τάφους κάτω από το δάπεδο του σπιτιού. Έφεραν επάνω τους βαριά πέτρα. Μέσα στους τάφους βρέθηκαν διάφορα κτερίσματα (αγγεία, κοσμήματα κ.ά.).

Από τα σημαντικότερα δημιουργήματα ανάμεσα στο 20.000 και 10.000 π.χ. είναι:

- α. οι οργανωμένοι οικισμοί
- β. οι βραχογραφίες
- γ. τα μεγαλιθικά οικοδομήματα

Νεολιθικός οικισμός που βρέθηκε κοντά στο Βόλο :

α. Σέσκλο, β. Τσατάλ Χουγιούκ, γ. Χοιροκοιτία

Αντιστοίχιση: ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Διμήνι της Θεσσαλίας	α. Βραχογραφίες
2. Μεγαλιθική αρχιτεκτονική	β. Πολύχρωμο ζωγραφισμένο αγγείο
3. Ωρινιάκια περίοδος	γ. Στόουνχεντζ
4. Πάφος	δ. Η Αφροδίτη του Βίλεντορφ
5. Γαλλία, σπήλαιο Λασκώ	ε. Ζιγκουράτ της Ουρ
	στ. Σταυρόσχημο ειδώλιο από στεατίτη

Η «Μεγάλη Μητέρα»,
ασβεστόλιθος,
Σαρδηνία, Μουσείο Κάλιαρι

Τα μικρά πήλινα ή μαρμάρινα ειδώλια που βρέθηκαν στη Σαρδηνία χαρακτηρίζονται από επίπεδες επιφάνειες (εκτός από το στήθος), σε αντίθεση με τις “στρογγυλές” Αφροδίτες της παλαιολιθικής περιόδου

Να συμπληρώσετε τα κενά, επιλέγοντας τη σωστή λέξη ή φράση από αυτές που σας δίνονται. Σημειώνεται ότι πέντε (5) από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις θα περισσέψουν.

Διμήνι, στρογγυλές επιφάνειες, Ωρινιάκια, νεολιθικός, πέτρα, επίπεδες επιφάνειες, μαγδαλήνια, παλαιολιθικός, Χοιροκοιτία, κερί.

α. Κοντά στο Βόλο, στην περιοχή που σήμερα λέγεται Καστράκι, ανακαλύφθηκε ο οικισμός του Σέσκλου.

β. Στηνπερίοδο, οι αναπαραστάσεις (συνήθως ζώων) προσεγγίζονται με ένα γραμμικό ρεαλιστικό τρόπο απεικόνισης.

γ. Τα μικρά πήλινα ή μαρμάρινα ειδώλια που βρέθηκαν στη Σαρδηνία χαρακτηρίζονται από....., σε αντίθεση με τις Αφροδίτες της παλαιολιθικής περιόδου.

δ. Η ανάγκη κατασκευής ανθεκτικότερων εργαλείων, οδήγησε στην αναζήτηση μεθόδων για τη χύτευση σύνθετων μετάλλων, με καλούπια από

ε. Μεγάλος νεολιθικός οικισμός βρέθηκε και στην Κύπρο, επάνω σε έναν κωνικό λόφο κοντά στο χωριό, από όπου πήρε και το όνομά του ο οικισμός.

Πήλινα ειδώλια που παραπέμπουν σε θεές τις γονιμότητας

Πήλινο ειδώλιο από οικισμό νεολιθικής της Νέας Νικαμήδειας, ύψος 0,17μ

6500-5300 π.Χ.

(Αρχαιολογικό μουσείο Βέροις)

Παριστάνει ημικαθιστή μορφή με έντονη στεατοπιγία

Το ειδώλιο αυτό αποτελεί ένα από τα πιο παλαιά δείγματα πλαστικής που βρέθηκαν στον ελλαδικό χώρο.

Πιθανότατα οι μορφές αυτές να παραπέμπουν σε θεές της γονιμότητας, εφόσον δίνεται έμφαση στο στήθος, στην κοιλιά και στους γλουτούς.

ΜΑΓΟΥΛΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ-
ΜΟΡΦΗ ΣΕ ΕΜΒΡΥΑΚΗ ΣΤΑΣΗ 6500-4500 π.Χ.
Χάραξη σε βότσαλο
Μουσείο Βόλου

Πήλινο ειδώλιο καθιστής γυναίκας (5300-4300 π.Χ. περίπου),
ύψος 7 εκ.
Βόλος, Αρχαιολογικό Μουσείο.

Γυναικεία μορφή που είναι καθισμένη,
με τα χέρια ακουμπισμένα στα γόνατα.
Τα μάτια της σε σχήμα καρπού και η μεγάλη μύτη
δίνουν εκφραστικότητα στο πρόσωπο.
Παρ' ότι το έργο είναι μικρό σε μέγεθος,
η εκφραστικότητά του είναι μεγάλη.

Ειδώλιο από στεατίτη (3000-2500 π.Χ.), περιοχή της Πάφου, ύψος 0,15 μ., Κυπριακό Μουσείο.
Η απόδοση της μορφής, εντάσσεται στο σχήμα ενός σχεδόν ισοσκελούς σταυρού.
Το σφαιρικό κεφάλι, ανυψωμένο, με διακριτικά χαρακτηριστικά, στηρίζεται στον μακρύ κυλινδρικό λαιμό. Με το φυλακτό που κρέμεται στο λαιμό της μορφής, επαναλαμβάνεται το σταυροειδές σχήμα της και ορίζεται το κέντρο του σταυρού.

Μεγαλιθική Αρχιτεκτονική

Διακρίνουμε δύο είδη μνημειακών οικοδομημάτων:

1. τις θολωτές κατασκευές με πέτρες που στηρίζονται η μία επάνω στην άλλη, χωρίς συνδετικό υλικό ανάμεσά τους.
2. τα μεγαλιθικά οικοδομήματα με τεράστιους ογκόλιθους τοποθετημένους οριζόντια επάνω σε ορθοστάτες.

Μεγαλιθική αρχιτεκτονική (4000 π.χ.)

- Μενίρ = μακριά πέτρα.
- Ντολμέν = προέρχεται από μια διάλεκτο της Βρετάνης (dolmen < dol = τραπέζι + men = πέτρα).
- Κρόμλεχ = kromlek, κυκλικά τοποθετημένοι λίθοι.
Προορίζονταν ίσως για τόπους λατρείας
(Στόουνχεντζ, Μεγάλη Βρετανία)

Μεγαλιθική αρχιτεκτονική

Μενίρ

Κρόμλεχ

Ντολμέν

Στόουνχεντζ, 1900-1800 πΧ Ν Αγγλία

Αν σκεφτούμε τα μέσα τα οποία είχαν στη διάθεσή τους οι άνθρωποι εκείνη την εποχή, θα οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι θα έπρεπε να είχε πολύ μεγάλη σπουδαιότητα.

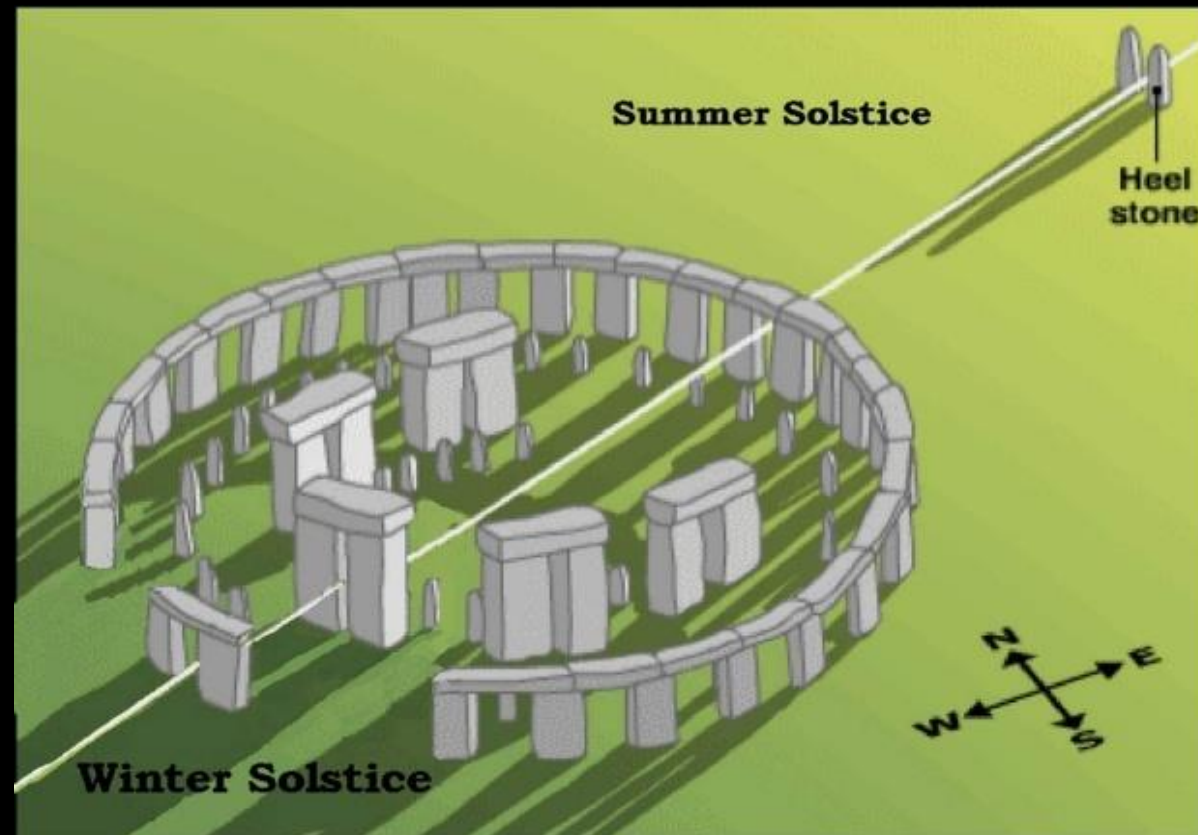
Αποτελείται από ένα μεγάλο κύκλο φτιαγμένο με κάθετους ογκόλιθους, οι οποίοι στηρίζουν οριζόντιες δοκούς από ψαμμίτη.

Μέσα σ' αυτό τον κύκλο περικλείεται ένας μικρότερος με την ίδια δομή.

Για πρώτη φορά στην ιστορία, στο μνημείο του Στόουνχεντζ γίνονται “οπτικές διορθώσεις”

Πιθανόν η κατασκευή να αποτέλεσε τόπο λατρείας του ήλιου ή να λειτουργούσε ως ένα αστρονομικό παρατηρητήριο, επειδή οι πέτρες ήταν τοποθετημένες στον άξονα ορισμένων σημείων του ορίζοντα.

Το κυριότερο επίτευγμα της μεγαλιθικής αρχιτεκτονικής είναι το μνημείο της φωτογραφίας.

α . Πώς ονομάζεται και πού βρίσκεται;

β. Ποια είναι η δομή και για ποιο σκοπό έχει κατασκευαστεί το μνημείο αυτό;

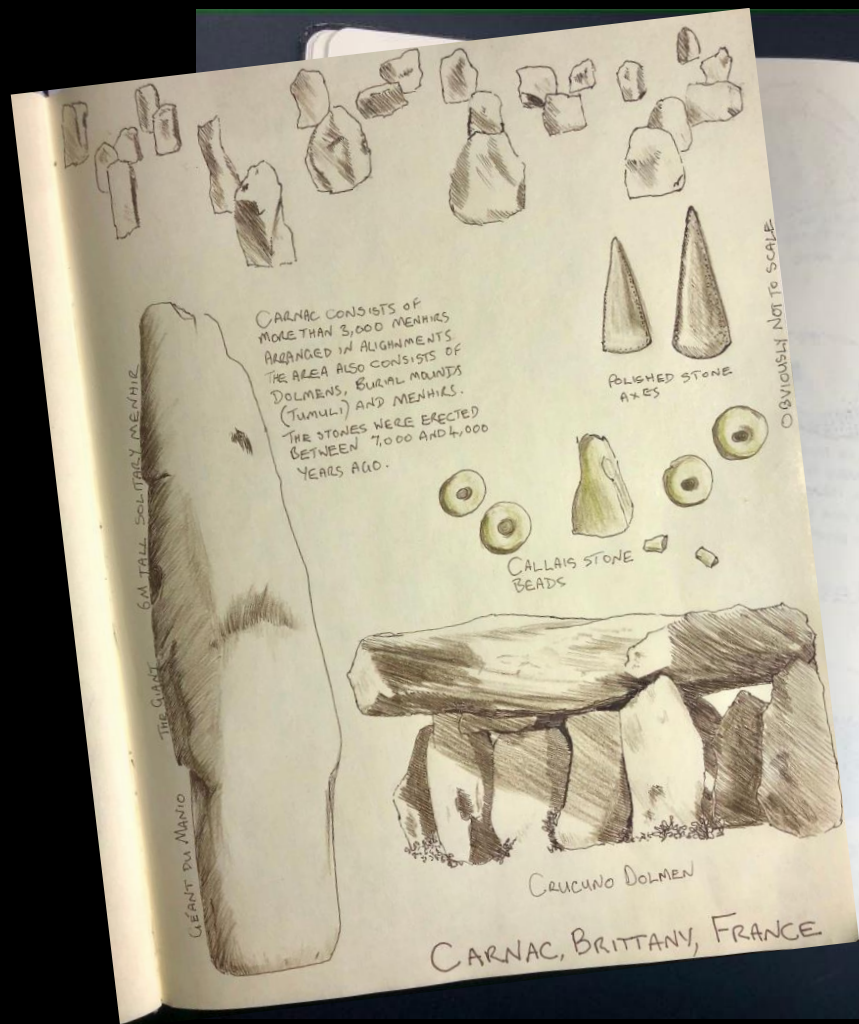
γ. Τι είναι οι "οπτικές διορθώσεις" οι οποίες εφαρμόστηκαν στην κατασκευή του;

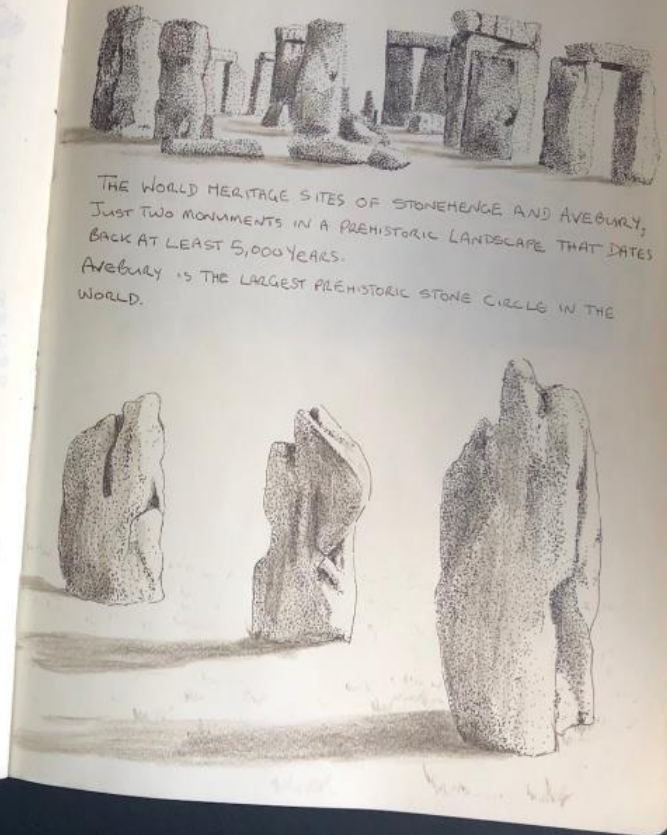
Στο Στόουνχεντζ, οι τεράστιοι ογκόλιθοι είχαν τοποθετηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε ο προσανατολισμός τους να σχετίζεται με την ανατολή του ήλιου την πιο μεγάλη ημέρα του χρόνου και:

- α. την ανατολή του ήλιου τη μικρότερη ημέρα του χρόνου
- β. τη δύση του ήλιου τη μικρότερη ημέρα του χειμώνα
- γ. τη δύση του ήλιου τη μεγαλύτερη ημέρα του χειμώνα

Για το λεύκωμα

ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η ανάγκη του προϊστορικού ανθρώπου να εκφραστεί ζωγραφίζοντας στους βράχους των σπηλαίων και η ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου να εκφραστεί στους τοίχους της πόλης του.
Συγκρίσεις // Ομοιότητες - Διαφορές.

Material and Metamorphosis in Contemporary Art

Image: Ai Weiwei, Han Dynasty Urn with Coca-Cola Logo, 1994, Urn and paint, Western Han Dynasty (206 BC-8 AD). Courtesy

Ai Weiwei

«Μεταμόρφωση του παλιού»
Logo-Λογότυπο πάνω σε
κεραμικό αγγείο.

Όταν η Προϊστορία εμπνέει τους σύγχρονους καλλιτέχνες.... Alicja Kwade

Contemporary Neolithic Art

Alicja Kwade, *Pars pro Toto*, 2017. Exhibition view, "Viva Arte Viva", 57th International Art Exhibition – La Biennale di Venezia, Venice, 2017. Photo by Roman März © Alicja Kwade, courtesy the artist; La Biennale di Venezia; 303 Gallery, New York, König Galerie, Berlin; and Kamel Mennour, Paris/London

Η συγκεκριμένη παρουσίαση έχει φτιαχτεί για εκπαιδευτικούς λόγους και δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για εμπορικούς σκοπούς.

Να χαρακτηρίσετε: Σωστό ή Λάθος;

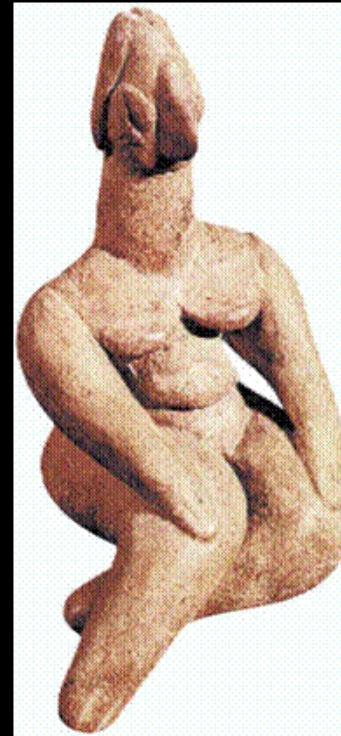
- ☐ Από τα σημαντικότερα δημιουργήματα της νεολιθικής εποχής, είναι οι βραχογραφίες που βρέθηκαν κυρίως στην Ευρώπη.
- ☐ Το επιστέγασμα των επιτευγμάτων της μεγαλιθικής αρχιτεκτονικής είναι το μνημείο Στόουνχεντζ της Νότιας Αγγλίας.
- ☐ Τα πρώτα κτίσματα της νεολιθικής εποχής ήταν φτιαγμένα από διαθέσιμα υλικά όπως χώμα, ξύλα, βράχους και δέρματα ζώων.
- ☐ Οι πιο γνωστές ανθρώπινες μορφές κατά την Ωρινιάκια περίοδο ήταν συνήθως γυναικείες και ονομάζονται Αφροδίτες.
- ☐ Το Στόουνχεντζ ήταν πιθανόν ναός της σελήνης. Πολλοί ιστορικοί το χαρακτηρίζουν έτσι.
- ☐ Στο νεολιθικό οικισμό Διμήνι της Θεσσαλίας βρέθηκαν χάλκινα νομίσματα.
- ☐ Κατά την νεολιθική εποχή οι άνθρωποι άρχισαν να παράγουν, να καλλιεργούν τη γη ή να εκτρέφουν ζώα.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Βραχογραφίες	α. Στόουνχεντζ
2. Εποχή των μετάλλων	β. 30.000-10.000 π.Χ.
3. Μεγαλιθική αρχιτεκτονική	γ. Σπήλαια Λάσκο - Αλταμίρα
4. Παλαιολιθική Εποχή	δ. Χύτευση
5. Νεολιθική Εποχή	ε. 7ος - 4ος αιώνας π.Χ.
	στ. Καλλιέργεια της γης και εκτροφή ζώων

Περιγράψτε την κάθε μορφή ξεχωριστά
και μιλήστε για το περιεχόμενο και των δύο γλυπτών

1. Η Αφροδίτη του Λοσέλ (15.000-10.000 π.Χ. περίπου), χαμηλό ανάγλυφο σκαλισμένο σε πέτρα, Γαλλία, Μουσείο Μπορντό.

2. Πήλινο ειδώλιο καθιστής γυναίκας (5300-4300π.Χ. περίπου), ύψος 7 εκ., Βόλος Αρχαιολογικό Μουσείο.

Άλλα κείμενα

«Ο άνθρωπος έκανε το ένα εργαλείο όμοιο με το άλλο, και μ' αυτή την ομοιοποίηση απέκτησε ένα νέο, εξίσου χρήσιμο εργαλείο. Έτσι αυτή η ομοιοποίηση του προσφέρει δύναμη πάνω σε πράγματα, μ' αυτή μια μέχρι τώρα άχρηστη πέτρα αποκτά αξία, γίνεται δική του, ώστε να εξυπηρετεί τους σκοπούς του. Στην ομοιότητα, περιέχεται κάτι το μαγικό, η κυριαρχία πάνω στη φύση.

Άλλες εμπειρίες επιβεβαιώνουν αυτή την εκπληκτική ανακάλυψη: αν απομιμηθεί κανείς ένα ζώο, αν γίνει όμοιος με ένα ζώο σα να έχει μεταμορφωθεί σ' αυτό το ζώο, μπορεί να το προσελκύσει, να το πλησιάσει ευκολότερα, να το υπερνικήσει ευκολότερα, και εδώ πάλι η ομοιότητα είναι ένα μέσο δύναμης, ένα μαγικό μέσο».

Ερνστ Φίσερ, Η αναγκαιότητα της τέχνης,
μετάφραση Γ. Βαμβαλή, εκδ. Μπουκουμάνη, Αθήναι 1972, σ. 37

Cueva de las Manos, Μεσολιθική περίοδος, Αργεντινή, 12 000 - 9 000 Π.Χ.